

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган:	Дастан Асеинов
Университет:	Кыргыз-Түрк «Манас» Университети
Багыты:	Финансы
Иштин сыпаты:	магистрдик диссертация
Беттердин саны:	XV+128
Бүтүрүү датасы:	26/05/2011
Илимий жетекчиси:	доцент, э.и.к. Турусбек Асанов

Кыргызстанда салыктык жөнгө салуунун макроэкономикалык анализи

Бул магистрдик диссертациянын негизги максаты салыктык жөнгө салуунун макроэкономикалык таасирин талдоо катары аныкталган.

Салыктардан башка негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөргө таасир эткен факторлорду жана көрсөткүчтөрдүн таасирин эске алуу менен салыктык жөнгө салуунун таасирин, натыйжалуулугун изилдөө максатталган. 1992-2010-жылдарда карата салык саясатынын негизинде ишке ашырылуучу салыктык жөнгө салуунун натыйжасы катары бааланган салык жүгүндөгү өзгөрүүлөр жана реалдуу ИДПнын динамикасы, инфляция, негизги капиталга инвестициялар, сактоо жана акыркы керектөөгө чыгымдар, мамлекеттик бюджеттин дефицити, тышкы сооданын көлөмдөрүндөгү өзгөрүүлөр арасындагы статистикалык жана экономикалык байланыштардын мүнөзү талдоого алынган.

Иштин биринчи бөлүмүндө салык түшүнүгүнүн жана салык салуунун кыскача токтолуу менен салык системасы, салык саясаты, салыктык механизм жана салыктык жөнгө салуу түшүнүктөрүнүн теориялык негиздерин терең талдоо жүргүзүлгөн.

Салыктык жөнгө салуу салыктын элементтеринде өзгөртүүлөрдү талап кылат. Ал өзгөртүүлөр мыйзам аркылуу гана ишке ашат. Ошондуктан, иштин кийинки бөлүмүндө салык мыйзамдарынын өнүгүүсү жана 1996-2011- жж. аралыгында салык салуунун негизги укуктук-ченемдик актысы болгон КРнын СКдеги маанилүү өзгөртүү жана толуктоолор каралып өткөн.

Анализдин негизги бөлүгү график жана таблицалар аркылуу жүргүзүлгөн. Мындан тышкары регрессиялык жана корреляциялык анализдин ыкмаларын колдонуу

менен салыктык жөнгө салуунун негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөргө таасирин талдоо жүргүзүлгөн. Анализде көлөмүндөгү өзгөрүүлөрдү так чагылдыруу максатында реалдуу көрсөткүчтөр эсептелген жана колдонулган. ИДП, негизги капиталга инвестициялар, акыркы керектөөгө чыгымдар жана таза экспорт реалдуу көлөмдөрү эсептөөнүн чынжыр ыкмасы аркылуу 1992-ж. баасы менен эсептелген. Салык жүгү катары бюджеттик кирешелердин классификациясына ылайык салыктык кирешелердин ИДПга карата үлүшү эсептелген. Мамлекеттик бюджеттин дефицити дагы ИДПга карата пайыздык үлүшү түрүндө көрсөтүлгөн. Ал эми керектөө бааларынын индекси, Джини коэффициенти индекс түрүндө алынган.

Салык жүгүнүн жана башка макроэкономикалык көрсөткүчтөрдүн жылдарга карата өзгөрүүлөрүнүн арасындагы байланыштарды талдоонун жыйынтыгында салык жүгүн жана джини коэффициенти, КБИ арасында регрессиялык байланыштын начар экендиги аныкталган.

Диссертациянын акыркы бөлүмүндө макроэкономикалык туруктуулукту камсыз кылууда салыктык жөнгө салуунун натыйжалуулугун жогорулатуу проблемалары жана аларды чечүү жолдорун аныктоо аракети жасалган. Эгемендүү КРда салыктык жөнгө салуунун натыйжалуулугуна жетишүүдөгү маселелер аныкталган.

Салыктык жөнгө салуу механизмдеринин чет элдик тажрыйбасына дагы кеңири токтолгон. Салык системасынын туруктуулугу жана анын мамлекеттин өз функциясын аткаруудагы ролу. Атаандаштыкка жөндөмдүү, натыйжалуу салык системасын курууда зарыл болгон иш-чараларды аныктоо аракети жасалган.

Анализдин жыйынтыгында КРда эгемендик жылдарында салык системасынын туруксуздугу жана макроэкономикалык турукташтыруу саясатынын алкагында көмүскө экономиканын көлөмү жана динамикасы салыктык жөнгө салуунун потенциалын толук колдонуу мүмкүнчүлүктөрүн жана анын натыйжалуулугун төмөндөтөт.

Ачык сөздөр:

салык саясаты, салыктык жеңилдиктер, салыктык механизм, салык системасы

ÖZ

Yazar:	Dastan ASEİNOV
Üniversite:	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı:	Maliye
Tezin Niteliği:	Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı:	XV+128
Mezuniyet Tarihi:	26/05/2011
Tez Danışmanı:	Doç. Dr. Turusbek ASANOV

KIRGIZİSTAN'DA VERGİ DÜZENLEMELERİNİN MAKROEKONOMİK ANALİZİ

Bu tezin temel amacı vergi politikası çerçevesinde uygulanan vergi düzenlemelerinin makro düzeyde sosyo-ekonomik etkisini değerlendirmedir. 1992-2010-yy. döneminde makro düzeyde vergi yükünün ve reel GSYİH, enflasyon, işsizlik, yatırım, tasarruf ve tüketim, bütçe ve dış ticaret açıkları dış ticaret dinamiklerini yansıtan GSYİH, vergi gelirlerinin oranı arasında istatistiksel ve ekonomik ilişkileri analiz edilmiştir.

Vergilendirmedeki değişikliklerin makro düzeydeki ekonomik ve sosyal etkilerinin sonuçlarını araştırma bu tezin esas amacıdır. Bu amaçla vergi düzenlemelerinin makro düzeydeki sonuçları olarak nitelendirilen vergi gelirlerinin GSYİH içinde aldığı payın, ve reel GSYİH, enflasyon düzeyinin, yatırımların, tasarruf ve harcamaların, bütçe açığı ve kamu borç stokunun, dış ticaret hacimlerinin 1992-2010 yılları arasında değişimlerinin analizi yapılmıştır.

Vergiler dışında makroekonomik göstergeleri etkileyen diğer faktörlerin de olması göz önünde tutularak, vergi düzenlemelerinin ne yönde etkili olduğu ve ne kadar etkin bir politika aracı olarak kullanılabileceği sorunu araştırmanın temel amaçlarında yer almıştır.

Analizlerin büyük kısmı grafik ve tablo kullanılarak yapılmıştır. Analizde Granger nedensellik testi, regresyon ve korelasyon analizleri, faktör analizi kullanılmıştır.

Tezin ilk bölümlerinde vergilendirme ve vergi politikası çerçevesinde gerçekleşen vergi düzenlemelerinin temel unsurları, yöntemleri, şekilleri, amaç ve araçların etkinlikleri üzerinde teorik ve uygulama yönünden araştırılmıştır.

İkinci bölümde sayısal analiz dışında vergi düzenlemelerinin temellerinin oluşturan vergi mevzuatındaki değişikliklerin üzerinde de durulmuştur. Kırgızistan'da vergi idaresinde yaşanan sorunlara da değinilmiştir. Vergi politikasının sonuçlarını herhangi bir matematiksel

açıklamalar her zaman doğru bir durumu tarif etmemiştir. Bu nedenle, vergi düzenlemelerinin nitel ve nicel yönlerini bir arada değerlendirmek için bir yöntem geliştirme çabası görülmüştür.

İkinci bölümde ağırlıklı olarak grafik ve tablolar aracılığıyla yürütülen analiz kısmı yer almıştır. temel makroekonomik göstergeler ve vergi gelirlerinin GSYİH'ya oranı olarak tanımlanan vergi yükündeki değişiklikler arasındaki istatistiksel ilişkilerin yönünü ve gücünü belirleme amacı güdülmüştür. Bu analizde GSYİH, nihai tüketim ve net ihracat, sermaye yatırımlarının reel göstergeleri kullanılmıştır. Vergi yükü ve devlet bütçesi açığının GSYİH'nın yüzdesi olarak hesaplanmıştır. Tüketici Fiyatları Endeksi ve Gini katsayıları olarak kullanılan katsayı.

Analizi aynı anda vergi yükünün ve reel GSYİH artış gösterdi.

Tezin son kısımlarında makroekonomik istikrarlığı sağlamada vergi düzenlemelerinin etkinli uygulanmasında karşılaşılan engellerin ve bu sorunlara etkin bir çözüm yollarının ortaya koyulmasına çaba gösterilmiştir.

Yapılan analizlerin sonuçları vergi politikasının sonucu olan vergi yükünün artışı yanı sıra reel GSYİH'nın da arttığını göstermiştir. Araştırma sırasında kayıt dışı ekonominin büyük hacimlere ulaştığından dolayı vergi yükünün gösterişte az olması ve Laffer eğrisi üzerinde optimum noktaya daha ulaşılmamış olup olmadığını araştırma problemi ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler:

vergi politikası, vergi harcamaları, vergilendirme mekanizması, vergi sistemi

АННОТАЦИЯ

Подготовил:	Дастан Асеинов
Университет:	Кыргызско-Турецкий Университет «Манас»
Направление:	Финансы
Вид диссертационной работы:	магистерская диссертация
Количество страниц:	XV+128
Дата окончания:	26/05/2011
Научный руководитель:	доцент, к.э.н. Турусбек Асанов

Макроэкономический анализ налогового регулирования в Кыргызстане

Основной целью данной работы является, исследование социально-экономических последствий налогообложения на макро уровне. С этой целью Результаты налогового регулирования, которая реализуется в рамках налоговой политики описывается на макро уровне. Были проанализированы статистическая и экономическая взаимосвязь между долей налоговых поступлений в ВВП, который отражает налоговую нагрузку на макро уровне и динамикой реального ВВП, инфляции, безработицы, инвестиции, сбережении и потреблении, дефицита государственного бюджета и внешней торговли в период 1992-2010-годов.

Объектом данной работы также выступает роль и направление налогового регулирования и эффективность его инструментов в регулировании макроэкономических процессов, с учетом других факторов и макроэкономических показателей.

В первой части диссертации, в теоретическом плане исследованы основные понятия налогов и налогообложения, налоговая политика, структура налогового механизма. Рассмотрены теоретические аспекты налогового регулирования, которая реализуется в рамках налоговой политики; ее роль в государственном регулировании экономики; методы, формы и цели налогового регулирования.

Налоговое регулирование в стране реализуется посредством изменени в нормативно-правовой базе налогообложения. Во второй части диссертации, за

исключением цифрового анализа был проведен анализ изменений в период 1996-2009-гг. в основном источнике налогового законодательства – в НК КР. Также кратко описаны проведенные реформы в сфере налогового администрирования.

Во второй главе анализ в основном проведен посредством графиков и таблиц. Также был проведен статистический анализ взаимосвязей между изменениями в налоговой нагрузке, определяемой как соотношение налоговых доходов к ВВП и других основных макроэкономических показателей. В целях выявления динамики данным анализе были использованы реальные объемы макроэкономических показателей, таких как ВВП, инвестиции в основной капитал, расходы на конечное потребление и чистый экспорт были рассчитаны на основе цепной методики. Показатели налоговой нагрузки и дефицита государственного бюджета были рассчитаны в процентном соотношении к ВВП. Индекс потребительских цен и коэффициент Джини использованы в виде индексов.

В последней части диссертации была попытка определения проблем налогового регулирования в эффективном обеспечении макроэкономической стабильности и экономического развития страны и путей их решения.

Любое математическое описание действия налоговой политики вынуждено учитывать множество условий и не всегда позволяет точно описать сложившуюся ситуацию. Поэтому существует необходимость разработки метода оценки налоговой политики государства, базирующегося на совмещении качественной и количественной сторон процесса.

В результате проведенного анализа было выявлено увеличение налоговой нагрузки и реального ВВП одновременно. Исходя из результатов исследования и имея ввиду высокий уровень теневой экономики можно сделать вывод о том, что реальная налоговая нагрузка в КР невысока на гипотетической кривой предложенной А.Лаффером.

Ключевые слова:

налоговая политика, налоговые льготы, налоговый механизм, налоговая система

ABSTRACT

Student: **Dastan ASEİNOV**
University: **Kyrgyz-Turkish Manas University**
Department: **Finance**
Type of thesis work: **Master's Thesis**
Number of pages: **XV+128**
Date of graduate : **25/05/2011**
Supervisor: **Docent, PhD Turusbek ASANOV**

MACROECONOMIC ANALYSIS OF TAX REGULATION IN THE KYRGYZSTAN

The main purpose of this Master's thesis work is to investigate macroeconomic impacts of tax regulation in Kyrgyz Republic. Results of tax regulation, which is implemented within the framework of fiscal policy is described at the macro level. Were analyzed statistical and economic relationship between the proportion of tax revenue to GDP, by which we mean the tax burden at the macro level and the dynamics of real GDP, inflation, unemployment, investments, savings and consumption, the government budget deficit and foreign trade balance in the period from 1995 to 2010

The object of this work is also the role and direction of tax regulation and efficiency of its instruments in regulation of macroeconomic processes, taking into other factors and the macroeconomic indicators.

In the first part of the thesis researched basic concepts of tax and taxation, tax policy, structure of the taxation mechanism. The theoretical aspects of tax regulation, which is implemented within the framework of tax policy; and its role in state regulation of economy; techniques, forms and purposes of the tax regulation.

Tax regulations is realized through changes in the regulatory and legal framework of taxation. In the second part of the thesis, except for econometric analysis was analyzed changes in a major source of tax legislation - the Tax Code of Kyrgyz Reapublic in the period from 1996 to 2010. Also briefly describes the reforms in tax administration in this part of thesis.

Analysis of statistical indicators in the second chapter includes charts and tables. There was also a statistical analysis of the relationship between changes in the tax burden, defined as the share of tax revenue in GDP and other macroeconomic indicators. In order to identify the dynamics of this analysis, we used real volumes macroeconomic indicators such as GDP, investment in fixed capital, consumption and net exports were based on the chain method. Indicators of tax burden and the state budget deficit was calculated as a percent of GDP. Consumer prices index and the Gini coefficient used as an index.

In the latter part of the thesis was an attempt to identify the problems of tax regulation in the efficient provision of macroeconomic stability and economic development and ways to solve them.

Any mathematical description of the tax policy has to take into account a number of conditions and not always accurately describe the situation. Therefore, there is a need to develop a method for assessing tax regulation, based on a combination of qualitative and quantitative aspects of the process.

The analysis revealed an increase in tax burden and real GDP at a time. Based on the results of research and keeping in mind the high level of shadow economy can be concluded that the real tax burden in the Kyrgyz Republic is low on a hypothetical Laffer's curve.

Keywords:

tax policy, tax incentives, tax mechanism, the tax system